

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: 1. Del : 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "1. Del : 1812-42", i Heiberg, Johanne Luise: *1. Del : 1812-42*, udg. af AAGE FRIIS ; ELISABETH HUDE ; ROBERT NEIENDAM ; JUST RAHBEK , 1944, s. 226. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr05val-shoot-idm139983403292208/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: 1. Del : 1812-42

og han var ikke istand til selv at tage sin Pøngepung op for at betale Stald-
 karlene paa de Steder, hvor vi maatte standse for at fodre Hestene. Vi tog
 det imidlertid begge fra den lysige Side. Det Ubehagelige i saaledes at blive
 vaad varer kun, saa længe man kæmper for at holde sig tør. Har man først
 opgivet dette, da er det Værste overstaaet. Vi ankom om Aftenen til Kjøge
 saa vande som druknede Mus. Heiberg tængsede sig kun for, at Værtshuset,
 vi kom til, skulde være slet; ved vor Ankomst sagde han straks til Værten:
 „De ser, hvorledes vi have det; vil De nu give os det Bedste af, hvad Huset
 formaa, thi vi have saa godt som Intet nydt i Dag. Har De Champagne, da
 10 giv os en Flaske til Møden at varme os paa.“ Denne Anmodning sølte
 strax i Respekt hos Værten, og han lovede at gjøre sit Bedste. Vi klæbte os
 nu om fra Top til Taa i tørre Klæder. Efter kort Venten satte vi os til Bords
 og blev til vor Overraskelse bevarstode, som om det havde været hos en
 af de første Restaurateurer i Paris. Dette satte os i den overgivneste Stem-
 ning, og med Slutningen af Maaltidet kaldte Heiberg Værten ind og be-
 15 vidnede ham sin Agtelse, idet vi drak hans Skaal i Champagnen. „Hvorledes
 kommer en Kunstner i Faget som De til at bo her i Kjøge?“ spurgte Hei-
 berg ham. „Jeg har lært, hvad jeg kan af en fransk Kok,“ svarede Værten.
 „men det er et bedrøveligt Ophold her for mig. De Danske bryde sig ikke
 20 om andet end Kyllinger og Agurkesalat, saa jeg agter, saa snart jeg kan, at
 flytte herfra.“ Vi sov fortraffeligt ovenpaa denne Dags Fata og stegte næste
 Morgen til Vogns i det herligste Solskin, hvori hele Naturen duftede, for-
 freisket af det Regnbåd, som den Dagen forud havde modtaget. Hestene vare
 neppe til at holde tilbage, saa overmedige vare de, thi Heiberg havde ikke
 25 mindre sørget for dem end for os selv. Han overlod paa saadanne Ture
 aldrig deres Pleie til Staldkarlens Godthedsdende, men stod selv hos og
 holdt dem med Selskab under deres Maaltid. — Forfriskede og oplivede
 vendte vi efter denne Reise tilbage til Kjøbenhavn for atter med fornyet
 Mod og Styrke at tage fat paa vore Forretninger.

Imidlertid mærkede jeg snart ved atter at udføre mine mange Roller,
 at den Svækkelse i Halsen, hvorfra jeg i nogen Tid havde lidt, begyndte at
 blive af en alvorlig Natur. Heril kom, at jeg begik den Daarskab at lade
 mig overtale til at udføre en Hovedrolle i en lille Operette: „Sara“, af den
 25 danske Componist Løvenskiold. Denne lidenskabelige Rolle var i og for sig
 anstrengende nok til at trætte, og nu kom hertil Sangen og de mange Cla-
 verprøver foruden Theaterprøver — det var mere, end jeg kunde tåle, og

mit Onde i Halsen tog saaledes til, at jeg for Alvor maatte tænke paa en Emigration til næste Sommer. Jeg spillede dog hele denne Vinter som sædvanligt, men under ideligt Tryk af denne Halsvæddelse. At gjøre en saadan Reise var imidlertid saa bekostelig, at vi ikke for egne Midler kunde bestride den, saa meget mindre som jo vort Hus maatte føres som sædvanligt i Hjemmet for Heibergs Moder og den unge Bamsens Skyld. Jeg tyede da til den gode Frederik den Sjette og bad ham, om jeg ikke ved Hjælp fra Staten kunde komme til at reise til Fms. i Haab om, at dette Bad vilde gjøre sin Virkning paa mig, som saa ofte paa mange Andre. Jeg talte med ham uden Frygt som med en gammel Bekjendt, thi jeg har jo alt fortalt, hvor nær han stod mig gjennem mine Dremme. Han tog imod mig paa den fæderligste og hjerteligste Maade, og da jeg sagde ham, at jeg var syg, stode Taaerne i det trofaste blaa Øie. „Gud bevarer! Gud bevarer!“ raabte han den ene Gang efter den anden. „Er De syg? O, nei, det gaar ikke an; saa maas vi gjøre, hvad vi kunne for at faa Dem rask; Dem kunne vi ikke undvære, De er jo vor Perle.“ Ved disse sidste Ord var det, ligesom han selv blev forelegen over sit Udbrud, og der trak et rødt Skjær over hans ellers blege Ansigt. Jeg ønskede i dette Øieblik at slutte ham i mine Arme, saa oakværdig stod denne, for alle Lidelsær følende, menneskelige Konge for mig. Det var en bekjendt Sag og erfaret af Utallige, at naar Nogen, som var syg, henvendte sig til ham, da gik en saadan Medlidenskab ham, at Bønnen flux var opfyldt. Mange foruden mig have vist sig dette hjertelige Øie fyldt af Taarer. Adskillige have vist ogsaa misbrugt denne Hjertensgodhed til Skam for dem selv, men ikke for ham; thi det veed jeg, at jeg ikke vilde have været i Dens Sted, der havde fremkaldt disse Taarer ved en Løgn. Med den inderligste Hengivenhed og Taknemmelighed mindes jeg ham i hint Øieblik. Hans Ord vare ikke „fævre Ord“, der gled hen over Laben, men de vare fælte og mente; og jeg sik, hvad jeg ønskede for at kunne reise til Fms.

Blundt de andre nye Roller, jeg spillede i Vinteren 1838--1839 var Sophies i „Veien til Godelagges“, Rosauras i Calderóns „Livet en Drom“ og eudelig Ernestines i „Kjærlighedsdremme“, et fransk Stykke, bearbejdet af Heiberg.

1827 var „Kjærlighedsdremme“ første Gang opført og havde gjort stor Lykke. Fru Nielsen (dengang fru Wesschall) udførte da Ernestines Rolle til Fuldkommenhed. Det var altsaa nu 12 Aar siden. Stykket havde i længere Tid været henlagt; Fru Nielsen spillede ikke mere unge Elskerinderoller, og da nu Directionen ønskede dette Stykke atter optaget paa Repertoiret, bed den mig om at overtage denne Rolle. Jeg mindedes enden altfor levende Fru Nielsens Fremstilling til, at det var mig muligt at læsrive mig fra hendes Op-

fattelse og skabe et selvstændigt Billede; dette følte jeg mere og mere ved Indstuderingen. Det var en forunderlig og vemodig Følelse, hvormed jeg beskjæftigede mig med denne Opgave. Min Førgjængerindes Liv gled forbi min Phantasi, og mange Erindringer, mange Ungdomsminde dukkede op for mig. Det var nu fem Aar siden, hun hin Dag i Dyrehaven havde sagt de store Ord om Nielsen og deres Samliv. Det var ikke undgaaet min Opmærksomhed, at denne Illusion om ham og hans Værd var borte. Publikum, der misbilligede denne Forening, havde paa et Publikums sædvanlige, akaanøseløse Maaede vist hende, at dens Gaaet var hende berøvet; hertil kom, at hun tidligere end almindeligt tabte sit ungdommelige Udseende ved en for Blondinerne ikke sjelden Plage, nemlig en echaufferende Rødme, som ved den mindste Sindsbevægelse udbredte sig over hele Ansigtet, og som ingen Sminkte formaaede at dække. Overgangen fra Elskerinde til aldre Characterroller er ikke let. Men her endt ved at se Publikum ind paa at betragte de nye Skikkelser af den gamle velbekjendte Personlighed. Hertil kom, at comicisk Talent — det Eneste, som gjør Overgangen let og gennemførlig, naar den skal ske temmelig brat — var ham efter min Mening ikke i Besiddelse af. — All dette tilsammen gjorde, at hun paa den Tid var saa godt som ude af Repertoiret, medens hendes Lyst til at virke i dette var uforandret. Og alt dette gjorde atter, at der i hendes ellers bløde Sind var kommet en Bitterhed, en Irritabilitet, som gjorde hende ukjendelig for dem, der havde kjendt hende i tidligere Aar. Mod Smerte saae jeg dette, og ikke sjelden var jeg selv Gjenstand for hendes opfarende Væsen; men aldrig gjengjældte jeg i ringeste Maaede disse Udbrud; thi de bedrovede mig uden at saare eller opirre mig. Denne følte hun ofte selv og gjorde mig undertiden bagefter en Undskyldning; da foreskrede jeg hende, at jeg slet ikke havde bemærket, hvad hun nu vilde undskyldte. Jeg erindrer, at i Prøven til „Svend Dyrings Hus“, i Slutningsscenen, da jeg paa Ryges Ordre (som dengang var Semsinstruenteur) styrtede ud ad den Dør i Baggrunden, hvor Helvig (som Fru Nielsen udforte) lader sig tilsvare, blev hun aldeles ude af sig selv og foer op imod mig, idet hun erklærede, at hun ikke spillede Rollen, ifald jeg gik ud ad denne Dør, thi det var med andre Ord at ville sige, at Helvig lokker Ragnbild ud i Vædet, hvor hun drukner; og hvis det var Meningen, da havde hun en gal Optattelse af Rollen og vilde altsaa ikke spille den. Jeg blev meget forundret over denne uvventede Heflighed og sagde for om muligt at standse den — thi jeg holdt virkelig saa meget af hende, at det smertede mig at se hende i denne Tilstand: „Jeg vil gaa ud ad hvilken Dør, De vil. Det er efter Ryges Bestemmelse, at jeg gaar ad denne. Tillader han mig at gaa ad en anden, da er jeg villig dertil.“ Ryge kom nu og erklærede, at det var arrangeret saaledes paa Forfatterens Begjæring. Og hun maatte give sig

tillfreds. Saadanne Udbrud af hende havde jeg den største Medlidenhed med, thi de udsprang af en Irritabilitet, som kommer af Modgang og et sænder-
 ret Sind. Men der var mange Andre i Theaterpersonalet, som ikke toge
 hendes Heftighed fra denne Side og bleve yderst forbitrede demover, saa jeg
 bestandigt maatte tage hende i Forsvar. Da jeg nu sad og indledede den
 Rolle, hvori hun i sine lykkelige Dage havde gjort saa stort Indtryk paa
 Publikum, da tænkte jeg ret paa hendes uheldige Skjæbne, sammenlignet
 med min. Jeg stod mig i dette Øieblik mod Publikum, saaledes at jeg vid-
 ste forud, det vilde modtage min Udførelse af Rollen med Bifald, om end
 den stod langt under hendes. Det var mig fornødt imod, at dette vilde ske,
 og jo nærmere Dagen kom til Stykkets Opførelse, des mere bekymret blev jeg
 om Hjøtet. Da Tiden nu var der, blev jeg saa ildt tilmodt, at jeg for at
 lette mit Sind følte Trang til at udtale mig for hende selv som det eneste
 Middel til at bringe min Stemning i Ro. Jeg søgte hende da den Dag, jeg
 første Gang skulde spille hendes Rolle, en Bouquet Blomster og udtalte i et
 Brev, at hun maatte tro, at jeg fuldt vel vidste, hvad jeg skyldte hende, af
 hvad Godt der isænt vilde være i min Fremstilling, og at mit Spil kun vilde
 være et Forsøg paa at fæstholde, hvad hun havde opfattet; at det Bifald, der
 isænt vilde lyde for mig, vilde jeg bede hende tilgæve sig, som den, det
 egentlig tilkom -- og Andet mere, som jeg nu ikke husker. Efter at dette
 var gjort, følte jeg mig lettere tilmodt, og denne Følelse tiltog, da jeg endnu
 inden Forestillingen var begyndt, modtog følgende Brev fra min Ungdoms
 Veninde:

„Kjæreste Hanne! Jeg kan ikke sige, hvormeget din kjærlige Opmærk-
 somhed for mig har rørt og glædet mig, og jeg sender dig derfor min hjerte-
 ligste Tak ligesom min hjerteligste Forsikring om at din Triumph i Aften
 skal af mig erfares med Glæde. Jeg nedlægger med lidt Væremod jeg vil ikke
 nægte det men med de bedste Ønsker min Ret til Ernestine i dine Hænder da
 jeg ved du vil behandle hende med samme Kjærlighed som jeg engang
 strøbte at gjøre. Dersom jeg i Aften uset af Andre kunde sidde i en lille
 Krog vilde jeg gjerne endnu engang see denne min Yndling, men i Løgen
 kunde naar det misforstaaes min Bevægelse og jeg bliver derfor hjemme, og
 ønsker dig i al Stilhed til Lykke. Farvel min kjære Hanne endnu engang
 Tak!

Din hengivne

Anna Nielsen.“

Freilag d. 18de Januar 1839.

Stykket blev spillet og gjorde Lykke, hvilket jeg denne Gang dog ingen
 ret Glæde havde af; thi det Bifald, jeg modtog, tilkom i Grunden en Anden.

som et glemsomt Publikum ikke mere, saaledes som jeg erindrede. Det er Skuespillerens Lod; deres Billeder ere borte med dem selv.

For hvert Dag, Uge, Maaned, der var tilbageslagt i denne Saison, takkede jeg Gud, saaledes fængtes jeg efter Badereisen i Haab om at blive helbredet; thi det er ingen ringe Kval at føle et Onde, netop paa det Organ, hvormed man skal virke. Man sagde mig fra alle Kanter, at der var ikke det mindste at mærke hertil paa Scenen, og dette trøstede mig tildels, men jeg selv mærkede det og led derunder. Hvad der vist ogsaa havde fremkaldt dette Onde foruden Theateranstrengelserne, var min Passion for at spinde. Ved Rokken 10 repeterede jeg mine Roller, idet jeg fandt Behørg i den usformige og betroligende Smaalen af Hjølet. Men jeg tror, at det fine Støv, som flyter op, naar Herren spindes, og som man uafbrudt sidder og indsaender, er af uberegnelig Skade for Bryst og Hals. Jeg maatte derfor opgave denne Yndlingsbeskæftigelse, saa haardt det end faldt mig, og jeg vil raade Alle, som virke 15 ved Stemmens Brug, aldrig at besætte sig hermed.

EMSERREISEN 1839.

Saa snart Saisonen var tilende, rejste Heiberg og jeg til Fns. Vi havde den Glæde her at træffe Assessor Drewsen med Kone og Svigerinde, Fru Lind, begge Datre af vor gamle Ven Collin. De havde begge Hengivenhed 20 for os og bleve glæde ved vor Ankomst. Vi fulgtes ad paa vore Morgenvandring, hvor Fru Drewsen søgte Liv i os ved sine *comiske* Bemærkninger over de andre Badegjæster; Bemærkninger, der altid vare fulde af Løve uden at indeholde nogen Ondskab. Selv havde jeg ogsaa et oabent Øie for alle de Karikaturer, hvormed Badesteder altid ere rigeligt forsynede, og jeg 25 berøgede min physiognomiske Kundskab i mere end een Retning. Jeg nød ret den Glæde her at gaa ubemærket og ukjendt i denne Menneskemasse. Om Middagen medtes vi ved Table d'hôte, som samlede to til tre Hundrede Mennesker. Her var Samtalen, især mellem Heiberg og Fru Drewsen, lystig indtil Overgivethed. De andre Badegjæster saae tidt med misundelige Øine 30 til vor lille Kreds, og det lod, som om de inderligt ønskede at kunne faa nogen Part i denne Lystighed. Vor Latter smittede ofte de Fremmede, saa de lo med uden at have Anelse om, hvad vi sagde i vort danske Sprog. Det morede Heiberg at iagttage den Opmerksambed, vi vare Gjenstand for, og han ytrede i sin Lystighed: „De tro vist, at jeg er ubyre interessant og underholdende.“ Naar Samtalen nu slæppedes, saa henvendte han sig pludselig 35 som i et Spøgsmaal til Fru Drewsen i et selvstøvet, kauderwalsk Sprog, som intet indeholdt uden Lyde, der lignede Ord; dette var det umuligt for hende